

Bécsy Tamás halálára

Október 25-én reggel kaptam a hírt: „tegnap este meghalt Bécsy Tamás”. Már régóta tudtuk, hogy nagyon beteg. Papp Lajos professzor – egykori gimnáziumi tanítványa – áprilisban megállapította, napjai vannak hátra. Ám szíve még hónapokig keményen küzdött életéért. „Meváltás volt számára a halál” – mondta valaki –, „annyit szenvedett”. „Meváltás volt számára a halál...” Nem tudom megemészteni ezt a megfogalmazást... és a halál tényét sem. November 9-én elhagyom próbámat. A kecskeméti színház igazgatója kocsival küld Pestre. Szemerklő eső. Szimultán temetések a Farkasréti temetőben. Bevánszorgom a ravatalozóba, leteszem a koszorút. Felemelem a fejemet, s megdöbbenve látom: a koporsó nincs lefedve. A lepel alatt kivehető atyai barátom teste, arcára rásimul a fehér anyag, a mellkasa rémisztően kiemelkedik. Megdermedek. Nem tudok megmozdulni. Ellenállhatatlan vágyam támad, hogy odamenjek, és még egyszer megnézzem az arcát, de nem vagyok képes megtenni. Aztán erőt véve kiszédelgek a ravatalozóból, a bejárati ajtó sarkába húzódok. Onnan nézem, ahogy a temetési munkások szakavatottan felteszik a koporsó tetejét, valamit csavargatnak, s végérvényesen egy másik dimenzióba helyezik annak az embernek a testét, akinek annyi mindent köszönhetek. A szomszédban közben véget ért a szertartás, Máté Péter dala üvölt: „Elmegek...” az ottani hozzátartozók számára – nyilván – meghatóan, számunkra szinte kegyeletsértően. Aztán nálunk is megkezdődik a szertartás - latinul, Tamás végakarata szerint. Majd az egyik utód megemlékezik Bécsy professzorral. Irigykedve vagy inkább féltékenykedve hallgatom, milyen közeli jó barátként viselkedik. „Nekem kellett volna beszélnem” – gondolom, de eszembe jut Tamás intő mondata: „az emberiség fejlődését a hiúság viszi előre.” Szégyenkezem, majd a következő pillanatban nem akarok hinni a fülemnek, mikor az „utód”, végigtekintvén az életművet, kissé negligálva említi az ontológiai írásokat, holott Tamás mindig ezeket a tanulmányokat tartotta élte legfontosabb munkáinak. Dührohamot kapok. Ismét kegyeletsértés, de immár „házon belül”. Kétségbeesetten és meredten bámulok a koporsóra: „Bécsy Tamás élt 78 évet”. Majd azt sem látom már, elviszik és leeresztik a sírba, s hiába terítenek rá vastag „hangtompító” anyagot, hallom a vizes föld tompa dobolását. Immár végleg elvesztettem egy barátot. Némán ülök az autóban Kecskeméti. Valahogy levelezéylem az esti próbát. Éjszaka nem tudok aludni. Lelkiismeret furdalásom van, hogy alig voltam képes kimutatni szeretetemet, annak az embernek,

akit részben apámnak tekintettem, s akinek meghatározó szerepe volt sorsom alakulásában, s aki tanítványának tekintettem magam, holott sohasem voltam a diákja.

A pécsi Nagy Lajos Gimnázium akkori legendás tanárával a keszthelyi Helikoni Játékokon ismerkedtem meg 1966-ban, egy tó melletti tábertűz mellett. Lenyűgözött tudása és embersége. Nagyon közvetlenül elbeszélgettem velem, az ismeretlen, nyiladozó csipájú kamasszal. Később a 70-es évektől kezdve rendszeresen zsűrizte csoportomat, a Reflex Színpadot különféle fesztiválokon, s baráti kapcsolatot kezdett kialakulni közöttünk. Az igazi fordulóponthoz Jelenkor 1974. októberi száma jelentette, amelyben megjelent A dráma és a színház viszonyáról című tanulmányom. Ritkán olvastam ilyen nehéz elméleti munkát ekkora izgalmal és örömmel. A cikk a színháznak, mint művészeti ágnek az önállóságát igazolta, szemben a hegelianus és marxista-leninista esztétikával, amely szerint a színház nem önálló művészet, s nem más, mint az irodalom reprodukálása. A tanulmány az évek folyamán vaskos kötetekké hizott, s én mindvégig hasonló izgalmal követtem a revelációként ható elmélet kiteljesedését. (Persze ettől kezdve valamennyi Bécsy könyv és tanulmány agyonforgatva a könyvespolcomon kapott helyet.) Tamást akkor meghívtam az általam szervezett országos színjátszó és rendezői táborba, amelynek éveken át rendszeres előadója volt. Minden előadásán ott ültem, s ilyenkor diákjának éreztem magam. Barátságunk kezdett elmélyülni, s gondolatai meghatározóak voltak elméleti fejlődésemmre. Az egyetemi és később a színművészeti főiskolai szakdolgozatomat elolvasta, részletesen elemezte azokat, letolt a felületességem miatt, tanácsokkal és „kötelező irodalommal” látott el. Valószínűleg „fejlődőképesnek” tartott, mert minden „baráti csíny” elkövetett annak érdekében, hogy színházesztétikából doktoráljak nála. A 2002-ben megjelent könyvem lektorálását is Ő végezte, s a bevezetőt is Ő írta hozzá. Zalaegerszegen Ő mutatta be a kötetet, rendkívül örülvén sikereimnek.

Közben nyomon követte rendezői pályafutásomat is. Ott volt Egerváron az első hivatásos bemutatóm főpróbáján, s később – amikor tehette – megnézte előadásaimat. Utoljára két éve Kecskeméten. Nagyon fontosak voltak számomra elemzései és tanácsai...

Találkozásaink rendszertelenek és rövidek voltak. Az egyik leghosszabb és legtanulságosabb talán a Radnóti versmondó verseny jóvoltából nyert spanyol körút volt, amikor Tamás szobatársnak választott, s szobánk a társaság „szellemi műhelyévé” vált, ahol egy üveg konyak mellett rendszeresen reggelig beszélgettünk a bennünket izgató kérdésekről; s ahol választ is kaptunk ezekre. Igazi élmény volt együtt barangolni a történelmi utcákon és tereken, zárásig nézelődni a múzeumokban, konyakozni és rákot enni a kiskocsmákban.

Zalaszentgróton a színjátszó tábor alatt rendszerint egy lakásban laktunk. Reggel hat órakor kávé és sült szalonna illatra ébredtem. Tamás minden reggel hatkor kezdett

el írni, miután megette az állandó szalonnás rántottáját, sokat panaszkodván a szalonna minőségére. Valahol fedeztem mangalica szalonnát. Megvettem, s feladtam postán: „Béla! Köszönöm a könyvet. Izgatottan várom a folytatást. Tamás”.

Kapcsolatunkat néha beárnyékolta a közénk férköző kóklerek hada. A „Nyílt Fórumon”, a színházi szakemberek és drámaírók találkozáján, az első időszakban rendszeres előadó volt. Ám néhányan az előadása alatt feltűnően kivonultak a folyosóra cigarettázni, s távollétükkel demonstráltak Tamás ellen; s a szervező bizottságban is támadták elméletét. Ezért aztán a megalázó szituációt elkerülendő nem hívtam meg előadóknak, de nem mertem elmondani ennek az okát. Nagyon megaragudott rám, árulónak tartott addig, míg össze nem szedtem a bátorságomat, hogy bevalljam az igazat.

De nem ez volt az egyetlen alkalom, amikor Bécsy professzor elméletét támadták. Egykori tanítványai, későbbi ellenfelei megtettek mindent azért, hogy soha ne kapja meg a hön óhajtott Akadémiai tagságot. Nem vagyok hivatott elemezni és értékelni elméleti munkásságát, de azt azért bátorodom megállapítani, hogy nemzetközi mérce szerint is az ezredvég egyik meghatározó színház- és irodalomelméleti gondolkodója volt. Halála valóban nagy veszteség számunkra, gyakorló és elméleti színházi emberek számára, és az utókor esetleges rehabilitációja már nem enyhíti az ő ez irányú megbántottságát.

Az utolsó két évben ritkábban találkoztunk. A nyugdíjaztatása nagyon megviselte. Láttam, hogy feladta. Már nem jött el Zalaszentgrótra, nehezen mozdult ki otthonából. Én pedig ritkán tudtam időt szakítani, hogy meglátogassam. A nyár elején elkerültök egymást. A nyaralójában találkoztunk volna, már úton voltam hozzá, amikor értesültem róla, hogy rosszul lett és visszautazott Budapestre. Telefonon beszéltük meg, hogy legközelebb isszuk meg az autóban lapuló kedvenc whiskyjét, amelyre már sohasem kerülhet sor. Aztán néhányszor még beszéltünk telefonon; számára mindig fontosabbak voltak az én problémáim, mint a saját betegsége.

Távoztával elveszett az életemből az atyai barát, az örökös „luciferi gonoszkodó”, az az ember, akivel a beszélgetés mindig szellemi izgalmat jelentett, akivel való találkozást mindig nagyon vártam, mert ő volt számomra ebben a satnya, kiüresedő világban „a fehérek közt egy európai”.

Merő Béla

Hír-Tükör

November 9-én Győrben a Zichy-palotában került sor a Pannon Tükör szerkesztőségi ankétjára. A folyóirat képviselőjében megjelent az esten Péntek Imre főszerkesztő, Bence Lajos (Lendva) főszerkesztő-helyettes, Szemes Péter, a tanulmány-kritika és Tóth Imre, a versrovat vezetője. A vendégekkel Sütő Csaba András költő beszélgetett. A beszélgetés végén az alkotók új műveikből olvastak fel.

A Pro Pannonia Kiadónál megjelent Pék Pál újabb verskötete, Szélcsend és újra szél címmel. A könyvet – a kiadó más kiadványival – november 23-án, az Írószövetségben mutatta be, a kiadó vezetője, Szirtes Gábor. Az est házigazdája Kalász Márton elnök volt. December 5-én a Halis István Városi Könyvtárban rendezték meg a kötet nagykanizsai bemutatóját. A költővel Czupi Gyula igazgató beszélgetett, közreműködött Horváth István Radnóti-díjas előadóművész és Mikola Mária versmondó.

November 24-én három helyszínen nyílt kiállítás Lendván Király Ferenc Munkácsy-díjas szobrászművész 70. születésnapja alkalmából. A kiváló szobrász festett fa alkotásai a Vár Galéria Múzeumban nyertek elhelyezést, a régi zsinagógában a portrék mellett a köztéri munkák fotói, valamint bronz kisplasztikák kaptak helyet, a Városi Színház és Hangversenyterem előterében pedig a márvány plasztikák válogatott anyagát láthatta a közönség. Ugyanezen a napon mutatták be a szobrászművész pályáját, életművét felölelő reprezentatív albumot, a Vár Galéria kiadásában, melyben Franc Obal, Wehner Tibor és Kostyál László művészettörténészek elemzései és Bence Lajos pályainterjúja olvashatók.

November 29-én a zalaegerszegi József Attila Városi Könyvtár, a lendvai könyvtárral közösen, rendezte meg Bence Lajos költő 50. születésnapjának köszöntőjét és a Hazatérítő című, új kötetének bemutatóját. Az esten dr. Gyimesi Endre polgármester méltatta a költő sokoldalú munkásságát, a városhoz fűződő, több évtizedes bensőséges kapcsolatát. A Zalai Írók Egyesülete nevében Péntek Imre elnök, a könyvtár és az egerszegi olvasók nevében Major Árpád mondta el a köszöntő szavakat. Mindketten hangsúlyozták: a két város közötti kulturális-irodalmi kapcsolatok fenntartásában és gazdagításában Bence Lajos kiemelt szerepet játszik. A könyv létrejöttéről, a benne meghatározóan jelen lévő „hosszúversekről”, a „muravidéki szellemi pantenonról” – Péntek Imre beszélgetett a költővel. A verseket Molnár Árpád és Horváth Ildikó előadóművészek tolmácsolták.

Budaházi Tibor is szerepelt munkáival azon a december 1-én nyílt papírművészeti kiállításon, amelyet osztrák és magyar művészek részvételével a bécsi Breuner palotában rendeztek. A festőművész sikerrel vett részt az Írószövetség és a MAK által hirdetett, „Mindennapi közügyeink” című pályázaton is, melynek anyagát az Írószövetség klubjában mutatták be októberben. A nyertes munkákból később kiadvány jelenik meg.

Szerzőink:

Bakos Ferenc (1946; Siófok-Kiliti) Költő, prózaíró, műfordító. 2000-ben Haiku honfoglalás címmel jelent meg kötete.
 Cséby Géza (1947; Keszthely) Költő, műfordító, művészeti író.
 Csepregi János (1980; Budapest) Költő, prózaíró. Mindennapi legendák című kötete 2005-ben jelent meg a FISz Könyvek sorozatában.
 Falvai Mátyás (1984; Győr) Prózaíró, kritikus. Első kötete Allegro barbaro címmel az Orpheusz Kiadó gondozásában jelent meg.
 Ferencz e. Győző (1937; Zalaegerszeg) Kritikus, helytörténeti kutató.
 Filip Tamás (1960; Budapest) Költő, legutóbbi kötete: Mentés másképpen, versek
 Gyenes Imre (1960; Zalaegerszeg) Prózaíró, írásai a Pannon Tükörben jelentek meg.
 Győri László (1942; Stuttgart-Budapest) Költő, prózaíró. Legutóbbi kötete: A kései Éden, Noran Kiadó, 2005.
 Király László (1954; Budapest) Zeneszerző, zenei szakíró.
 Kostyál László (1962; Zalaegerszeg) Művészettörténész, számos kiállítás kurátora.
 Lehota János (1943; Nagykanizsa) Irodalomtörténész, kritikus.
 Merő Béla (1948; Zalaegerszeg) Rendező, több színházban is találkozhatunk bemutatóival. Legutóbb a Gönczi AMK kamaraszínpadán állította színre Kabdebó Tamás Köpölyözés című darabját.
 Nagy Réka (1971; Zalaegerszeg) Kritikus, rendszeresen publikál lapunkban.
 Németh József (1938; Zalaegerszeg) Irodalomtörténész, kritikus.
 Németh Péter Mykola (1953; Vác) Költő, kritikus, esszéista.
 Pápes Éva (1954; Szatta) Költő, kritikus, filmes szakíró.
 Péntek Imre (1942; Zalaegerszeg) Költő, kritikus, művészeti író.
 Sebestyén Mihály (1947; Marosvásárhely) Történész, író, könyvtáros. Legutóbbi kötete: A világ közepe.
 Soós József (1953; Lenti) Költő, több antológiában szerepelt. Első önálló kötete az idén jelent meg Kincs a fűben címmel, a Zalai Írók Egyesülete Kiadásában.
 Sütő Csaba András (1979; Győr) Költő, kritikus. Szent és érthetetlen címmel jelent meg önálló kötete az Orpheusz Kiadó gondozásában.
 Szalai Zsolt (1979; Győr) Költő, műfordító, kritikus. Első önálló kötete az idén jelent meg a sörülökazerkélyen címmel, a Fiatal Írók Szövetsége kiadásában.
 Szeles Judit (1969; Göteborg) Költő, versei és prózái különböző folyóiratokban jelennek meg.
 Szellősi Anna (Péntek Borbála) (1985; Szentgál) Egyetemi hallgató, lapunkban megjelent kritikája első közlése.
 Szemes Béla (1955; Zalaegerszeg) Tanár, kritikus.
 Szemes Péter (1979; Zalaegerszeg) Kritikus, esztéta.
 Szirtes Gábor (1946; Pécs) Kritikus, esszéista, szerkesztő. Legutóbbi kötete: A folyton maradosó titok. (Pro Pannonia Kiadó, 2002)
 Takáts Gyula (1911; Kaposvár) Költő, író, műfordító. Legutóbbi kötete: Öt esztendő Drangalanganban. (Pro Pannonia Kiadó, 2006)
 Tar Ferenc (1955; Hévíz) Történész, helytörténeti kutató.
 Tóth Livia (1962; Újvidék) Prózaíró, szerkesztő.
 Zsille Gábor (1972; Budapest) Költő, műfordító, szerkesztő. Legutóbbi kötete: Gondolj néha Zalalövőre, versek, Parnasszus Kiadó, 2005.